

Protection of the rights of the accused in disciplinary investigations at university personnel.: Case Study of Rajabhat Maha Sarakham University

Wuttikon Detkawinlerd¹

Received	Reviewed	Revised	Accepted
05/03/2563	30/11/2563	10/12/2563	12/12/2563

Abstract

This research aims to 1) study protection of the rights of the accused in disciplinary investigations at university personnel, 2) analyze types of protection of the rights of the accused in disciplinary investigations at university personnel, 3) suggest development of protection of the rights of the accused in disciplinary investigations at university personnel. The sampling includes employees in Rajabhat Maha Sarakham University, who are accused to do wrong disciplines, break rules and regulations of the university. According to the accusation, the accused should have the rights for protection during disciplinary investigation. The rights of protection for the accused include the rights of argument to disciplinary investigation committees, the rights of request for legal consultant participating in disciplinary process, etc.

Nowadays, the process of disciplinary investigation and punishment of employees includes regulation, method, procedure and the following evidences; witness, written evidence and physical evidence. The evidences are considered to investigate the misleading behavior of employees before the consideration of disciplinary punishment. The process of investigation is considered as unprotected procedure for the accused. The indistinct regulation of the university also reveals university's attention for protection of the rights of the accused during the procedure of disciplinary investigation. If the university still ignores this issue, it will affect employee's working performance, willpower and working efficiency directly and indirectly.

The suggestions on protection of the rights of the accused in disciplinary investigations at university personnel include establishment of protection of the rights

¹ Rajabhat Mahasarakham University, Wuttikondat1@gmail.com

section for university employee which is under an administration of the university president. The organization has duty to give suggestion on protection of the rights of the accused, and inform regulation, method and procedure of disciplinary investigation from the first step until disciplinary punishment. Moreover, the organization should be individual and irrelevant with disciplinary authority and other relevant sections that are considered as an interested party in the process of disciplinary investigation.

Keywords: Protection of the rights, Personnel, University

การคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัย กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

วุฒิกกร เดชกวินเลิศ²

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัย 2) เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัย 3) เพื่อเสนอแนะการพัฒนาการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัย โดยยกตัวอย่างบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำการอันเข้าข่ายฝ่าฝืนกฎ ระเบียบ ข้อบังคับหรือคำสั่งใด ๆ ในการคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาที่ถูกลงโทษทางวินัยยอมได้รับการคุ้มครอง เรื่องสิทธิระหว่างการสอบสวนทางวินัย เช่น สิทธิในการร้องขอชดเชยกรรมการสอบสวนทางวินัย สิทธิในการนำที่ปรึกษาทางกฎหมายเข้าร่วมในกระบวนการทางวินัย เป็นต้น

ปัจจุบันการพิจารณาในการสอบสวนข้อเท็จจริงไปจนถึงการลงโทษทางวินัยของบุคลากรที่ประกอบด้วย หลักเกณฑ์ วิธีการและขั้นตอนพร้อมทั้งอ้างอิงพยานหลักฐานต่าง ๆ เช่น พยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ ที่นำมาพิจารณาดำเนินการสอบสวนทางวินัยก่อนมีการพิจารณาโทษทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัยยังไม่ได้มีการคุ้มครองเท่าที่ควร รวมทั้งยังไม่ปรากฏแนวทางที่ชัดเจนของมหาวิทยาลัยที่แสดงออกถึงการให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหา ในระหว่างที่ถูกลงโทษทางวินัยของมหาวิทยาลัย หากมหาวิทยาลัยเพิกเฉยต่อปัญหานี้ก็จะเกิดผลกระทบต่อการทำงานและขวัญกำลังใจของบุคลากรมหาวิทยาลัย รวมทั้งประสิทธิภาพของการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยทั้งทางตรงและทางอ้อม

จากบทความวิชาการนี้มีข้อเสนอแนะการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัย คือ จัดตั้งหน่วยงานหรือองค์กรพิทักษ์สิทธิที่ขึ้นตรงต่ออธิการบดี ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาเรื่องสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา เพื่อคุ้มครองสิทธิโดยตรงและให้คำแนะนำเรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และขั้นตอนการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัยตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการลงโทษทางวินัย และหน่วยงานหรือองค์กรที่จะทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิให้กับผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัย ต้องมีโครงสร้างที่แยกออกเป็นเอกเทศไม่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ดำเนินการทางวินัย หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีส่วนได้เสียกับกระบวนการสอบสวนทางวินัย

คำสำคัญ: การคุ้มครองสิทธิ, บุคลากร, มหาวิทยาลัย

² มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, Email-Wuttikondat1@gmail.com

บทนำ

มหาวิทยาลัยมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างพื้นฐานของการพัฒนากำลังคนของประเทศและการขับเคลื่อนประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าตามนโยบายของรัฐบาล ประกอบกับปัจจุบันมีการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากรวมทั้งมีการจัดการด้านการอุดมศึกษาที่หลากหลาย การจัดการอุดมศึกษาและการพัฒนาบุคลากรของประเทศเป็นไปอย่างมีคุณภาพและมาตรฐานทัดเทียมนานาชาติ การทำหน้าที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยมหาวิทยาลัยต้องดำเนินไปภายใต้กฎหมาย ระเบียบหรือข้อบังคับต่าง ๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้กำลังคนจำนวนมาก ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในมหาวิทยาลัยทุกตำแหน่งในมหาวิทยาลัยเรียกรวมกันว่า “บุคลากรมหาวิทยาลัย” ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยให้จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ

สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุคลากรในมหาวิทยาลัยที่นับวันยิ่งรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ คือการดำเนินการด้านการสอบสวนลงโทษทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัย บุคลากรของมหาวิทยาลัยในที่นี้ไม่ว่าจะประกอบไปด้วย ข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งหมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับบรรจุและแต่งตั้งให้รับราชการตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.2547 โดยได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณประเภทเงินเดือนในสถาบันอุดมศึกษา หรือพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาที่ถือว่าเป็นบุคคลซึ่งได้รับการจ้างตามสัญญาจ้างให้ทำงานในสถาบันอุดมศึกษา โดยได้รับค่าจ้างหรือค่าตอบแทนจากเงินงบประมาณแผ่นดินหรือเงินรายได้ของสถาบันอุดมศึกษา (of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2004) หรืออาจเป็นพนักงานที่จ้างด้วยกฎหมายอื่น เช่น พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำ เป็นต้น มีหน้าที่ปฏิบัติตามวินัยและรักษาวินัยและจรรยาบรรณตามที่บัญญัติไว้โดยเคร่งครัด หรือตามกฎหมายที่พนักงานอื่นนอกจากนี้ได้บัญญัติในการปฏิบัติตามที่กำหนดไว้

มหาวิทยาลัยในปัจจุบันมีกระบวนการดำเนินการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัย ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำการอันเข้าข่ายฝ่าฝืนกฎ ระเบียบ ข้อบังคับหรือคำสั่งใด ๆ โดยกระบวนการจะมีขั้นตอนเริ่มตั้งแต่การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนในชั้นต่าง ๆ ตามกระบวนการจนถึงการพิจารณาโทษทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัย การพิจารณาข้อเท็จจริงในการสอบสวนต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและขั้นตอนพร้อมทั้งอ้างอิงพยานหลักฐานต่าง ๆ เช่น พยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ (Nathaphon Saengkha, 2015) มาพิจารณาดำเนินการสอบสวนการทางวินัยก่อนมีการพิจารณาลงโทษทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัย สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัยจึงต้องได้รับการคุ้มครอง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้ถูกกล่าวหาที่ถูกดำเนินการทางวินัย สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัย การดำเนินการสอบสวนทางวินัยนั้นเป็นกระบวนการในทางปกครองซึ่งแตกต่างกันในกระบวนการยุติธรรมอื่น

สมควรได้รับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในระหว่างการสอบสวนทางวินัยอย่างเป็นทางการเป็นธรรมดาตามกฎหมาย หากมหาวิทยาลัยเพิกเฉยต่อปัญหานี้ก็จะเกิดผลกระทบต่อการทำงานและขวัญกำลังใจของบุคลากรมหาวิทยาลัย รวมทั้งประสิทธิภาพของการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาเรื่องนี้อย่างจริงจัง นำไปสู่การแก้ปัญหาการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัยได้

วัตถุประสงค์บทความวิชาการนี้

- 1) เพื่อศึกษาการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัย
- 2) เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัย
- 3) เพื่อเสนอแนะการพัฒนาการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัย

จากวัตถุประสงค์ของบทความวิชาการได้มีการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์กระบวนการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัย กรณีศึกษา พร้อมทั้งสรุปตามวัตถุประสงค์และมีข้อเสนอแนะ โดยศึกษาจากกฎ ระเบียบ ข้อบังคับหรือคำสั่งใด ๆ รวมทั้งกฎหมายที่ใช้ในการคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาที่ถูกดำเนินคดีต่าง ๆ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความหมายของ “วินัย”

วินัย หมายถึง กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ กฎ หลักเกณฑ์หรือแบบแผนความประพฤติที่ทางราชการกำหนดไว้เป็นข้อกำหนดความประพฤติข้าราชการ และผู้บังคับบัญชาให้ประพฤติดีงาม ละเว้นจากความประพฤติที่ไม่ชอบเพื่อให้ข้าราชการยึดถือและปฏิบัติ อันเป็นการควบคุมพฤติกรรมของข้าราชการในองค์กรหรือหน่วยงานนั้น ๆ ให้เป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ รวมทั้งการควบคุมและส่งเสริมให้ข้าราชการอยู่ในกรอบแห่งความประพฤติอันดีงาม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสันติ เคารพในสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน รวมทั้งการเคารพต่อองค์กร (Nathaphon Saengkha, 2015) โดยการรักษาวินัยซึ่งเป็นการปฏิบัติตามข้อกำหนดทางวินัยตามที่กฎหมายบัญญัติอย่างเคร่งครัด ระมัดระวัง ดูแล ป้องกัน ไม่ฝ่าฝืนหรือหลีกเลี่ยงหากพบว่ามีกรกระทำผิด ผู้บังคับบัญชาต้องดำเนินการทางวินัยทันทีกรณีมีการฝ่าฝืนเพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่น การดำเนินการทางวินัยต้องมีกระบวนการอย่างเป็นทางการต่อผู้ถูกกล่าวหา รวมถึงคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิ

ความหมายของ “สิทธิ”

สิทธิในความหมายอันเป็นที่เข้าใจในระบบกฎหมายทั่วไป หมายถึง “ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้” มีผู้ให้ความหมายของคำว่า “สิทธิ” ไว้ดังนี้ ศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย ให้ความหมายของคำว่า “สิทธิ” เอาไว้ซึ่งเป็นความหมายของคำว่าสิทธิในหลักกฎหมายทั่วไป ซึ่งสามารถปรับใช้ได้ทั้งกฎหมายเอกชนและกฎหมายมหาชนไว้ว่ามีสองความหมาย ได้แก่ การมองจากอำนาจของผู้ทรงสิทธิคือ “อำนาจที่กฎหมายให้แก่บุคคลในอันที่จะมีเจตจำนง” และการมองจากวัตถุประสงค์ของสิทธิ คือ “ประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครองให้” อันเป็นแนวความคิดของ J.Hering (Yut Saenguthai, 1999) สิทธิจะเกิดขึ้นก็แต่โดยกฎหมายเท่านั้น เนื่องจากสิทธิเป็นเรื่องของอำนาจและหน้าที่ที่จะบังคับต่อบุคคลอื่นหรือรัฐ บังคับทุกคนทั่วไปจะบังคับต่อบุคคลอื่นหรือรัฐได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายรับรองสิทธิของตนและกำหนดหน้าที่ต่อบุคคลอื่นเท่านั้น

เมื่อพิจารณาในเรื่องสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัย การดำเนินการทางวินัยนั้นเป็นกระบวนการในทางปกครองซึ่งแตกต่างกันในกระบวนการยุติธรรมอื่นสมควรได้รับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในระหว่างการสอบสวนทางวินัยอย่างเป็นธรรมตามกฎหมาย ดังเช่นกรณีในชั้นสอบสวนทางวินัยคนที่มีอำนาจพิจารณาก็คือคณะกรรมการสอบสวนวินัยมาตรฐานในการพิจารณาแต่ละเรื่องก็แตกต่างกันไปตามมติของคณะกรรมการในแต่ละชุด ถึงแม้จะมีสิทธิคัดค้านคณะกรรมการได้ก็ตามแต่ความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นก็แตกต่างกันไปตามความถนัดของแต่ละบุคคล หรือกรณีการสอบสวนทางวินัยผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิจะนำไปปรึกษาทางด้านกฎหมายในแง่ความผิดหรือพฤติการณ์ที่ถูกกล่าวหาในกระบวนการพิจารณาได้หรือไม่ โดยที่ปรึกษาทางด้านกฎหมายเช่นว่านั้นต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องกฎหมายเรื่องนั้น ๆ ถึงผู้ถูกกล่าวหาจะไม่ร้องขอก็ตามหรือสิทธิในการรับรู้ รับทราบสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางวินัย กรณีต่าง ๆ เหล่านี้ถือเป็นที่น่าสังเกตว่าสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางวินัยที่สมควรได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเป็นธรรม หรือได้มีการอำนวยความสะดวกในการคุ้มครองสิทธิให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม เช่น การจัดตั้งหน่วยงานคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา เป็นต้น เพื่อในการดำเนินการทางวินัยเป็นไปอย่างยุติธรรม เพราะการลงโทษทางวินัยมีผลต่อชีวิตการทำงานไม่ว่าจะอยู่ในระหว่างปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ในอนาคตต่อไป สิทธิในเรื่องนี้หากไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างเป็นธรรมหรือผู้ถูกกล่าวหาไม่ทราบสิทธิของตนเอง อาจเป็นเหตุให้เกิดผลเสียต่อการอำนวยความสะดวกบุคลากรของมหาวิทยาลัย เมื่อตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางวินัย บทความวิชาการนี้จึงได้มีการรวบรวมสิทธิที่ควรจะได้รับคุ้มครองตามกฎหมายของผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนวินัย รวมทั้งมีข้อเสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินการก่อนมีการลงโทษทางวินัยให้เกิดความเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย เพื่อหาแนวทางอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นต่อบุคลากรของมหาวิทยาลัย เมื่อมีผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดทางวินัยเกิดขึ้น

ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัย กรณีตามระเบียบ ข้อบังคับของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยใช้หลักเกณฑ์ วิธีการและขั้นตอนการสอบสวนวินัยตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัยที่ออกโดยสภาของมหาวิทยาลัยในแต่ละแห่ง ซึ่งมีลักษณะการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัยไม่แตกต่างกัน กรณีที่มีการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัยที่ถือว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิตามข้อบังคับ เช่น

ข้อบังคับในเรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาการสอบสวนทางวินัยเมื่อมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้ว ให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1) แจ้งคำสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบโดยเร็ว โดยให้ผู้ถูกกล่าวหาลงลายมือชื่อและวันที่รับทราบไว้เป็นหลักฐาน ในการนี้ ให้มอบสำเนาคำสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหาหนึ่งฉบับด้วย ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่ยอมรับทราบ คำสั่ง หรือไม่อาจแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบได้ ให้ส่งสำเนาคำสั่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปให้ผู้ถูกกล่าวหา ณ ที่อยู่ของผู้ถูกกล่าวหาซึ่งปรากฏตามหลักฐานของทางราชการ ในกรณีเช่นนี้ เมื่อล่วงพ้นสิบห้าวันนับแต่วันที่ส่งสำเนาคำสั่งดังกล่าว ให้ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาได้รับทราบคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้ว

2) ส่งสำเนาคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ให้คณะกรรมการสอบสวนและส่งหลักฐาน การรับทราบหรือ ถือว่ารับทราบตาม (1) พร้อมด้วยเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับเรื่องที่กล่าวหาให้ประธานกรรมการ และให้ประธานกรรมการ ลงลายมือชื่อและวันเดือนปีที่รับทราบไว้เป็นหลักฐาน

บุคลากรผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธิคัดค้านผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการสอบสวน ถ้ากรรมการผู้นั้น มีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อไปนี้

(1) รู้เห็นเหตุการณ์ในขณะที่กระทำการตามเรื่องที่กล่าวหา

(2) มีประโยชน์ได้เสียในเรื่องที่สอบสวน

(3) มีสาเหตุโกรธเคืองกับคู่กรณี

(4) เป็นผู้กล่าวหา หรือเป็นคู่สมรส บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือพี่น้องร่วมบิดามารดา หรือ ร่วมบิดาหรือมารดาของผู้กล่าวหา

(5) มีเหตุอื่นซึ่งอาจทำให้การสอบสวนเสียความเป็นธรรม

การคัดค้านผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการสอบสวน ให้ทำเป็นหนังสือยื่นต่อผู้บังคับบัญชา ภายในเจ็ดวัน นับแต่วันที่รับทราบคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน หรือวันทราบเหตุแห่งการคัดค้านโดยแสดงข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุแห่งการคัดค้านไว้ในหนังสือด้วยว่าจะทำให้การสอบสวนไม่ได้ความจริงและความยุติธรรมอย่างไร ในการนี้ ให้ผู้บังคับบัญชาส่งสำเนาหนังสือคัดค้านและแจ้งวันที่ได้รับหนังสือคัดค้าน ดังกล่าวให้ประธานกรรมการทราบและรวมไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย

การพิจารณาเรื่องการคัดค้าน ผู้ซึ่งถูกคัดค้านอาจทำคำชี้แจงได้ หากผู้บังคับบัญชาเห็นว่าหนังสือคัดค้านมีเหตุผลรับฟังได้ ให้สั่งให้ผู้ซึ่งถูกคัดค้านพ้นจากการเป็นกรรมการสอบสวน หากเห็นว่าหนังสือ คัดค้านไม่มีเหตุผลพอที่จะรับฟังได้ ให้สั่งยกคำคัดค้านนั้น โดยให้สั่งการภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือ คัดค้าน ทั้งนี้ ให้แสดงผลในการพิจารณาสั่งการดังกล่าวด้วย พร้อมทั้งแจ้งให้ผู้คัดค้านทราบแล้วส่งเรื่องให้ คณะกรรมการสอบสวนไว้ในสำนวนการสอบสวนโดยเร็ว การสั่งยกคำคัดค้านให้เป็นที่สุด

กรณีที่ผู้บังคับบัญชาไม่สั่งการอย่างใดอย่างหนึ่ง ภายในสิบห้าวันตามวรรคสาม ให้ถือว่า ผู้ซึ่งถูกคัดค้านพ้นจากการเป็นกรรมการสอบสวน และให้เลขานุการรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเพื่อดำเนินการการพ้นจากการเป็นกรรมการสอบสวน ไม่กระทบถึงการสอบสวนที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

ลักษณะการคุ้มครองสิทธินั้นเมื่อสังเกตจากระเบียบ ข้อบังคับจะกำหนดให้คณะกรรมการสอบสวน มีหน้าที่สอบสวนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่กำหนดในประกาศนี้เพื่อแสวงหาความจริงในเรื่องที่กล่าวหาและดูแลให้บังเกิดความยุติธรรมตลอดกระบวนการสอบสวน ในการนี้ ให้คณะกรรมการสอบสวนรวบรวมประวัติและความประพฤติของผู้ถูกกล่าวหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวหาเท่าที่จำเป็น เพื่อประกอบการพิจารณาและจัดทำบันทึกประจำวันที่มีการสอบสวนไว้ทุกครั้งด้วย ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธินำพยานหลักฐานหรือที่ปรึกษาเข้ามาในการสอบสวนได้ เมื่อได้พิจารณาเรื่องดังกล่าวหาและการวางแผนทางการสอบสวนแล้วคณะกรรมการสอบสวนเรียกผู้ถูกกล่าวหา มา เพื่อแจ้งและอธิบายข้อกล่าวหาที่ปรากฏตามเรื่องที่กล่าวหาให้ทราบว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำการใด เมื่อใดอย่างไร ในการนี้ให้คณะกรรมการสอบสวนแจ้งด้วยว่าผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิที่จะได้รับแจ้งสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา และมีสิทธิที่จะให้ถ้อยคำหรือชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ตลอดจนจนอ้างพยานหลักฐาน หรือนำพยานหลักฐานมาสืบแก้ข้อกล่าวหา การแจ้ง ให้ทำบันทึกเพื่อมอบให้ผู้ถูกกล่าวหาหนึ่งฉบับ เก็บไว้ในสำนวนการสอบสวนหนึ่งฉบับ โดยให้ผู้ถูกกล่าวหาลงลายมือชื่อรับทราบไว้เป็นหลักฐานด้วย แล้วให้คณะกรรมการสอบสวนถามผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำการตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ อย่างไร

ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาให้ถ้อยคำรับสารภาพว่าได้กระทำการตามที่ถูกกล่าวหา ให้คณะกรรมการสอบสวน แจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบว่ากระทำการตามที่ถูกกล่าวหาดังกล่าวเป็นความผิดวินัยกรณีใด หากผู้ถูกกล่าวหา ยังคงยืนยันตามที่รับสารภาพ ให้บันทึกถ้อยคำรับสารภาพรวมทั้งเหตุผลในการรับสารภาพ (ถ้ามี) และสาเหตุแห่ง การกระทำไว้ด้วย ในกรณีเช่นนี้ คณะกรรมการสอบสวนจะไม่ทำการสอบสวนต่อไปก็ได้ หรือถ้าเห็นเป็นการสมควร ที่จะได้ทราบข้อเท็จจริง และพฤติการณ์อันเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวหาโดยละเอียดจะทำการสอบสวนต่อไปตามควร แก่กรณีก็ได้ แล้วดำเนินการ ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้ให้ถ้อยคำรับสารภาพ ให้คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อกล่าวหาแล้ว

ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหามาแล้ว แต่ไม่ยอมลงลายมือชื่อรับทราบข้อกล่าวหา หรือไม่มารับทราบข้อกล่าวหาให้คณะกรรมการสอบสวนส่งบันทึกมีสาระสำคัญส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปให้ผู้ถูกกล่าวหา ณ ที่อยู่ของผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งปรากฏตามหลักฐานของทางราชการ หรือสถานที่ติดต่อของผู้ถูกกล่าวหา แจ้งให้ทราบ พร้อมทั้งมีหนังสือสอบถามผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำการตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ การแจ้งข้อกล่าวหา ในกรณีเช่นนี้ ให้ทำบันทึกมีสาระสำคัญตาม เพื่อเก็บไว้ในสำนวนการสอบสวนหนึ่งฉบับ ส่งให้ผู้ถูกกล่าวหาสองฉบับ โดยให้ผู้ถูกกล่าวหาเก็บไว้หนึ่งฉบับ และให้ผู้ถูกกล่าวหาลงลายมือชื่อและวันเดือนปีที่ รับทราบส่งกลับคืนมารวมไว้ในสำนวนการสอบสวนหนึ่งฉบับ เมื่อล่วงพ้นสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้อำนาจดำเนินการดังกล่าว

คณะกรรมการสอบสวนจะต้องดำเนินการประชุมเพื่อพิจารณาว่ามีพยานหลักฐานใดสนับสนุนข้อกล่าวหาว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำการใด เมื่อใด อย่างไร และเป็นความผิดวินัยกรณีใด มาตราใดหรือไม่ อย่างไร แล้วให้คณะกรรมการสอบสวนเรียกบุคลากรผู้ถูกกล่าวหามาพบ เพื่อแจ้งข้อกล่าวหา โดยระบุข้อกล่าวหาที่ปรากฏตามพยานหลักฐานว่าเป็นความผิดวินัยกรณีใด ตามมาตราใดและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุน ข้อกล่าวหาเท่าที่มีให้ทราบ โดยระบุวัน เวลา สถานที่ และการกระทำที่มีลักษณะเป็นการสนับสนุนข้อกล่าวหา สำหรับพยานบุคคลจะระบุหรือไม่ระบุชื่อพยานก็ได้ การแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาตามวรรคหนึ่ง ให้ทำบันทึก มีสาระสำคัญโดยทำเป็นสองฉบับเพื่อมอบให้ผู้ถูกกล่าวหาหนึ่งฉบับ เก็บไว้ใน สำนวนการสอบสวน หนึ่งฉบับ และให้ผู้ถูกกล่าวหาลงลายมือชื่อและวันเดือนปีที่รับทราบไว้เป็นหลักฐานด้วย

เมื่อดำเนินการดังกล่าวแล้ว ให้คณะกรรมการสอบสวนถามผู้ถูกกล่าวหาว่าจะยื่นคำชี้แจง แก่ข้อกล่าวหาเป็นหนังสือหรือไม่ ถ้าผู้ถูกกล่าวหาประสงค์จะยื่นคำชี้แจงเป็นหนังสือ ให้คณะกรรมการสอบสวน ให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาเขียนคำชี้แจงภายในเวลาอันสมควร แต่อย่างช้าไม่เกินสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับทราบ ข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา และต้องให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาที่จะให้ถ้อยคำเพิ่มเติมรวมทั้งนำสืบแก้ข้อกล่าวหาด้วย ในกรณีผู้ถูกกล่าวหาไม่ประสงค์ที่จะยื่นคำชี้แจงเป็นหนังสือ ให้คณะกรรมการ ดำเนินการให้ผู้ถูกกล่าวหาให้ถ้อยคำและนำสืบแก้ข้อกล่าวหา โดยเร็วการนำสืบแก้ข้อกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาจะนำพยานหลักฐานมาเอง หรือจะอ้างพยานหลักฐานแล้วขอให้คณะกรรมการสอบสวนเรียกพยานหลักฐานนั้นมาก็ได้ เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้รวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เสร็จแล้วก็ดำเนินการขั้นต่อไป

การแจ้งสิทธิเรื่องอื่น ๆ เช่น ผู้ถูกกล่าวหาซึ่งได้ยื่นคำชี้แจงหรือให้ถ้อยคำแก้ข้อกล่าวหาไว้แล้ว มีสิทธิยื่นคำชี้แจงเพิ่มเติมหรือขอให้ถ้อยคำหรือนำสืบแก้ข้อกล่าวหาเพิ่มเติมต่อคณะกรรมการสอบสวน ก่อนการสอบสวนแล้วเสร็จได้ เมื่อการสอบสวนแล้วเสร็จและยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของผู้บังคับบัญชาหรือผู้บังคับบัญชาคนใหม่ ผู้ถูกกล่าวหาจะยื่นคำชี้แจงต่อบุคคลดังกล่าวก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ ให้รับคำชี้แจงนั้นรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน เพื่อประกอบการพิจารณาด้วย ก่อนเริ่มสอบปากคำ

พยานบุคคล ให้คณะกรรมการสอบสวน แจ้งให้พยานทราบว่ากรรมการสอบสวน มีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา การให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จต่อคณะกรรมการสอบสวนอาจเป็นความผิดตามกฎหมาย ในการสอบปากคำผู้ถูกกล่าวหาและพยานบุคคล ห้ามมิให้กรรมการสอบสวนผู้ใดกระทำการล่อลวง ชูเชื้อ ให้สัญญา หรือกระทำการใดเพื่อจูงใจให้บุคคลนั้นให้ถ้อยคำใด ๆ และในกรณีที่ปรากฏว่าคณะกรรมการสอบสวนไม่เรียกผู้ถูกกล่าวหามารับทราบข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา หรือไม่ส่งบันทึกการแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปให้ผู้ถูกกล่าวหา หรือไม่มีหนังสือขอให้ผู้ถูกกล่าวหาชี้แจง หรือนัดมาให้ถ้อยคำหรือนำสืบแก้ข้อกล่าวหา โดยให้ผู้บังคับบัญชาสั่งให้คณะกรรมการดำเนินการให้ถูกต้องโดยเร็ว และต้องให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาที่จะชี้แจงให้ถ้อยคำและนำสืบแก้ข้อกล่าวหาตามที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ลักษณะการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวมาเป็นการนำเสนอเรื่องสิทธิอันพึงมีในกรณีที่มีผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัย และลักษณะการคุ้มครองสิทธิที่เกิดขึ้นจริงเป็นการอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นจริง ๆ แต่บุคลากรจำนวนไม่น้อยที่ทราบในสิทธิดังกล่าวและความสามารถในการต่อสู้ข้อกล่าวหา หรือองค์ความรู้ในการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัยไม่เท่ากัน ทำอย่างไรการคุ้มครองจะเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมให้ เป็นไปอย่างยุติธรรม เพราะสิทธิในการถูกดำเนินการทางวินัยมีกระบวนการที่ทำให้เกิดการคุ้มครองสิทธิ น้อยมากเมื่อเทียบกับการดำเนินการในกระบวนการพิจารณาตัดสินคดีในศาลอื่น และผู้ที่มีความสามารถที่จะมาอำนวยความสะดวกด้านกฎหมายให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาที่ไม่สามารถคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัยให้เกิดความเป็นธรรมสูงสุดในทุกฝ่าย เกิดความเสียหายต่อทุกภาคส่วนยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นต่อการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัย ส่งผลต่อการพัฒนา ด้านการศึกษาของประเทศต่อไป

กรณีในชั้นสอบสวนทางวินัยคนที่มีอำนาจพิจารณาก็คือ คณะกรรมการสอบสวนวินัย มาตราฐานในการพิจารณาแต่ละเรื่องก็แตกต่างกันไปตามมติของคณะกรรมการในแต่ละชุด ถึงแม้จะมีสิทธิคัดค้านคณะกรรมการได้ก็ตามแต่ความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นก็แตกต่างกันไปตามความถนัดของแต่ละบุคคล หรือกรณีการสอบสวนทางวินัยผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิจะนำไปปรึกษาทางด้านกฎหมายในแง่ความผิดหรือพฤติการณ์ที่ถูกกล่าวหาขึ้นมาต่อสู้ในกระบวนการพิจารณาได้หรือไม่ โดยที่ปรึกษาทางด้านกฎหมายเช่นว่านั้นต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องกฎหมายเรื่องนั้น ๆ ถึงผู้ถูกกล่าวหาจะไม่ร้องขอก็ตาม หรือสิทธิในการรับรู้ รับทราบสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางวินัย กรณีต่าง ๆ เหล่านี้ถือเป็นที่น่าสังเกตว่า สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางวินัยที่สมควรได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเป็นทางการ หรือ

ได้มีการอำนวยความสะดวกในการคุ้มครองสิทธิให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม เช่น การจัดตั้งหน่วยงานคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา เป็นต้น เพื่อในการดำเนินการทางวินัยเป็นไปอย่างยุติธรรม เพราะการลงโทษทางวินัยมีผลต่อชีวิตการทำงานไม่ว่าจะอยู่ในระหว่างปฏิบัติหน้าที่หรือในอนาคตต่อไป สิทธิในเรื่องนี้หากไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างเป็นธรรมหรือผู้ถูกกล่าวหาไม่ทราบสิทธิของตนเอง อาจเป็นเหตุให้เกิดผลเสียต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมบุคลากรของมหาวิทยาลัย เมื่อตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางวินัย บทความวิชาการนี้จึงได้มีการรวบรวมสิทธิที่ควรจะได้รับ การคุ้มครองตามกฎหมายของผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนวินัย รวมทั้งมีข้อเสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินการก่อนมีการลงโทษทางวินัยให้เกิดความเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย เพื่อหาแนวทางอำนวยความสะดวกเป็นธรรมให้เกิดขึ้นต่อบุคลากรของมหาวิทยาลัย

สรุป

จากที่กล่าวมานั้นเป็นสิทธิอันพึงมีจากระเบียบข้อบังคับ ที่กำหนดให้มีการดำเนินการที่เปรียบเสมือนการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัย ซึ่งในทางกฎหมายเป็นสิ่งที่จะต้องดำเนินการตามระเบียบข้อบังคับ โดยจะต้องดำเนินการตามสิทธิโดยเคร่งครัดเพื่อไม่ให้กระบวนการนั้นผิดระเบียบตามข้อบังคับ เมื่อสังเกตการดำเนินการตามระเบียบข้อบังคับ ในทางปฏิบัติมีน้อยมากที่จะเป็นไปตามสิทธิที่พึงมี เช่น ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธินำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาในการสอบสวนได้ เป็นต้น แสดงว่าถึงจะมีสิทธิก็ตามแต่การคุ้มครองให้เป็นไปอย่างยุติธรรมแล้วไม่เกิดขึ้นจริง การคุ้มครองสิทธินั้นได้พึงกระทำและอำนวยความสะดวกให้ผู้ถูกกล่าวหาอย่างแท้จริงหรือไม่ เพียงจะอ้างว่าผู้ถูกกล่าวหาแสดงความจำนงว่าไม่นำที่ปรึกษาทางกฎหมายมาร่วมการพิจารณานั้นเพียงพอหรือไม่ นั่นเป็นคำถามที่น่าสู่การพัฒนาความยุติธรรมให้กับผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธินำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาในการสอบสวนได้ ในกระบวนการทางศาลที่พิจารณาคดีทางปกครองได้กำหนดโดยนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาให้เกิดความเป็นธรรมดัง เช่น สิทธิของคู่กรณีในกระบวนการพิจารณาออกคำสั่งทางปกครองและภายหลังจากออกคำสั่งทางปกครองไปแล้ว มาเป็นแนวทางในการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัย ทำให้การพิจารณาทางวินัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นธรรม โดยเฉพาะผู้ถูกกล่าวหาที่ถูกดำเนินการทางวินัยย่อมได้รับการคุ้มครองในเรื่องสิทธิระหว่างการสอบสวนทางวินัย จะมีผลโดยตรงต่อการดำเนินการตามกระบวนการทางวินัยจนนำไปสู่การตัดสินลงโทษ เมื่อมีลักษณะการคุ้มครองสิทธิจากการดำเนินการดังกล่าวอย่างเป็นธรรมและมีการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อการพิสูจน์ความจริง จะส่งผลดีต่อความยุติธรรมบุคลากรของมหาวิทยาลัยได้ การดำเนินงานจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยก็จะเป็นไปได้ด้วยดี มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานก่อให้เกิดประสิทธิภาพสู่การพัฒนาประเทศชาติให้เจริญต่อไป

ข้อเสนอแนะการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัย

จากบทความวิชาการนี้มีข้อเสนอแนะการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัย ดังนี้

1. จัดตั้งหน่วยงานหรือองค์กรพิทักษ์สิทธิที่ขึ้นตรงต่ออธิการบดี ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาเรื่องสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา เพื่อคุ้มครองสิทธิโดยตรงและให้คำแนะนำเรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการและขั้นตอนการสอบสวนวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัยตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการลงโทษทางวินัย

2. หน่วยงานหรือองค์กรที่จะทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิให้กับผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัย ต้องมีโครงสร้างที่แยกออกเป็นเอกเทศไม่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ดำเนินการทางวินัย หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีส่วนได้เสียกับกระบวนการสอบสวนทางวินัย

3. มีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับรองรับหรือให้อำนาจหน้าที่รับผิดชอบของหน่วยงานหรือองค์กรที่จะทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิให้กับผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยบุคลากรของมหาวิทยาลัย

References

Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2004).

Civil Service Regulations in Higher Education Institutions Act, B.E. 2004, Section 4.

Bangkok: Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation

Nathaphon Saengkha. (2015). *Personnel Disciplinary Action Manual Ramkhamhaeng University*. Bangkok: Ramkhamhaeng University.

Yut Saenguthai. (1999). *Basic knowledge of general law*. Bangkok: Prakaipruek Publishing.

Regal documents

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

พระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

พระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562